

УДК 349.4

ДЕЯКІ АСПЕКТИ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ПРИВАБЛИВОСТІ АГРАРНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ

В. В. ПАНЧЕНКО,

*канд. юрид. наук,
асистент кафедри земельного та аграрного права,
Національний юридичний університет
імені Ярослава Мудрого,
м. Харків*

Проаналізовано інноваційно-інвестиційні процеси щодо створення сприятливих умов для суб'єктів господарювання в Україні з метою активізації належного рівня інноваційно-інвестиційної діяльності, підвищення ефективності виробництва та вирішення соціальних проблем на селі.

Ключові слова: інвестиційна привабливість, інноваційно-інвестиційні процеси, сільськогосподарська діяльність, аграрний сектор економіки.

У зв'язку з соціально-економічною нестабільністю в Україні, не надійною та не керованою системою залучення інвестиційних ресурсів через недосконале державне регулювання сфери інноваційно-інвестиційної діяльності в останні роки в економіці України спостерігаються глибока структурна деформація і значне відставання від економіки розвинених країн світу за продуктивністю виробництва та рівнем добробуту населення. Більшість підприємств залишаються технологічно відсталими, енергоємними. Фінансово-економічна криза стала істотною причиною зменшення внутрішніх джерел надходження інвестицій, а міжнародні фінансові ресурси стали практично недоступними через несприятливу інвестиційну привабливість України.

Адже навіть країни з розвинутою економікою, маючи досконалу систему законодавства, достатній економічний потенціал, сприятливі умови для здійснення підприємницької діяльності в сільському господарстві, історичний досвід ефективної підтримки сільськогосподарських товаровиробників, злагоджений апарат державного управління сільським господарством, що є

складним механізмом впливу на ціноутворення, оподаткування, структуру сільськогосподарського виробництва, фінансово-кредитну систему, визначають інноваційно-інвестиційну діяльність пріоритетним напрямом для підвищення рівня конкурентоспроможності економіки та підтримки достатнього ступеня інвестиційної привабливості країни.

Метою статті є вивчення низки питань щодо інвестиційної привабливості аграрного сектору економіки України.

Законом України «Про основні засади державної аграрної політики на період до 2015 року» від 18.10.2005 р. № 2982-IV [2; 2006. – № 1. – Ст. 17] передбачено основні напрями щодо підвищення ефективності діяльності суб'єктів аграрного сектору при формуванні сприятливого економічного середовища, а саме: вдосконалення державних програм підготовки та перепідготовки кадрів; поліпшення наукового забезпечення розвитку аграрного сектору; сприяння впровадженню ресурсозберігаючих, безпечних та екологічно чистих технологій виробництва сільськогосподарської продукції та продовольства; розвиток системи державної підтримки сільськогосподарського виробництва; удосконалення податкової політики, розвиток фінансово-кредитних механізмів, системи фінансового лізингу сільськогосподарських товаровиробників; підтримка розвитку інфраструктури матеріально-технічного забезпечення.

Також, зважаючи на важливість інноваційно-інвестиційних заходів у забезпеченні ефективного розвитку аграрного сектору економіки України, посилення конкурентної боротьби на ринку сільськогосподарської продукції та інтеграції України в міжнародний економічний простір, Державною цільовою програмою розвитку українського села на період до 2015 р., затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 19.09.2007р. № 1158 [3; 2007. – № 73. – Ст. 2715], передбачено формування інноваційно-інвестиційної моделі розвитку сільського господарства, що є важливою сферою аграрної галузі. Формування такої моделі забезпечується шляхом: а) розроблення та виконання державних, регіональних та інших програм розвитку галузі; б) досягнення

випереджувальних темпів приросту інвестицій за рахунок внутрішніх та зовнішніх джерел; в) розвитку ринку інноваційної продукції; г) створення інноваційних парків на базі існуючих аграрних науково-дослідних установ та навчальних закладів; д) формування інвестиційної підтримки фермерських господарств з першочерговим її спрямуванням на реалізацію інноваційних проектів; е) використання на конкурсних засадах бюджетних коштів для інвестиційних проектів соціально-економічного розвитку села; є) спрямування однієї третини надходжень до дорожніх фондів на інноваційний розвиток шляхової мережі в сільській місцевості; ж) створення економічних умов для розвитку органічного землеробства; з) фінансування розвитку матеріально-технічної бази наукових установ агропромислового комплексу у обсягах, які щороку становлять не менш як 6 % вартості основних засобів; і) удосконалення системи державного замовлення на об'єкти інтелектуальної власності; к) надання переваги сільськогосподарським товаровиробникам у процесі конкурентного відбору інноваційних проектів для їх фінансової підтримки за рахунок коштів держави; л) урегулювання амортизаційної політики у господарствах, що орендують майно; м) поглиблення міжнародного співробітництва в інноваційній сфері; н) підвищення рівня комерціалізації результатів наукових досліджень та інновацій; о) формування та розвитку інфраструктури дорадчої діяльності, здійснення заходів щодо підвищення ефективності функціонування дорадчих служб [3; 2007. – № 73. – Ст. 2715].

Саме реалізація інноваційно-інвестиційної моделі розвитку сільського господарства та належне здійснення державного управління шляхом державної підтримки щодо забезпечення інноваційно-інвестиційного розвитку аграрного сектору економіки сприятиме підвищенню його інвестиційної привабливості.

Наступний крок з удосконалення правового забезпечення інноваційно-інвестиційної політики було зроблено з прийняттям Закону України «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні» від 08.09.2011 р. № 3715-VI [2; 2012. – № 19-20. – Ст. 166]. Він визначає правові, економічні та організаційні засади формування цілісної системи пріоритетних напрямів

інноваційної діяльності та їх реалізації в Україні шляхом інвестування з метою забезпечення інноваційної моделі розвитку економіки за допомогою концентрації ресурсів держави на пріоритетних напрямках науково-технічного оновлення виробництва, підвищення конкурентоспроможності вітчизняної продукції на внутрішньому і зовнішньому ринках. Необхідно зазначити, що одним зі стратегічних пріоритетних напрямів інноваційно-інвестиційної діяльності на 2011 – 2021 рр. є технологічне оновлення та розвиток саме агропромислового комплексу.

Але законодавство України, що врегульовує відносини, які виникають у процесі інноваційно-інвестиційної діяльності, охоплює правові норми різних галузей права, характеризується наявністю великої кількості законів та підзаконних нормативно-правових актів, що часто призводить до їх неузгодженості між собою, наслідком чого є їх низька ефективність.

Досить значна кількість нормативно-правових актів, що регулюють інноваційно-інвестиційні відносини в аграрному секторі економіки України, не закріплюють організаційно-правових механізмів здійснення інвестиційно-інноваційних процесів, державної підтримки суб'єктів господарювання, що реалізують в Україні інноваційні проекти, а також відсутня чітка взаємодія між органами державної влади щодо їх реалізації.

Саме механізм співробітництва між органами державної влади, органами місцевого самоврядування, приватним сектором у вигляді державно-приватного партнерства дозволяє забезпечувати узгодження та врахування взаємних інтересів держави і бізнесу в реалізації спільних інноваційно-інвестиційних проектів, цільових галузевих програм тощо.

Так, Концепцією Державної цільової економічної програми розвитку інвестиційної діяльності на 2011 – 2015 рр., схваленою розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29.09.2010 р. № 1900-р [3; 2010. – № 75. – Ст. 2674], визначено, що оптимальним варіантом проведення активної державної політики із стимулювання розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні є її здійснення на засадах розвитку системи державних інвестицій,

підвищення ефективності та посилення прозорості функціонування механізмів державно-приватного партнерства та стимулювання залучення приватних інвестицій у аграрний сектор економіки щодо реалізації інноваційно-інвестиційних проектів. А початком реформування відносин в інноваційно-інвестиційній сфері став Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 р. № 2404-VI [2; 2010. – № 40. – Ст. 524], який визначає організаційно-правові засади взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи державно-приватного партнерства на договірній основі, що сприяє стимулюванню розвитку співпраці між державним та приватними секторами з метою залучення інвестицій та підвищення конкурентоспроможності економіки країни в цілому. Спрощення для суб'єкта інвестиційної діяльності порядку отримання послуг, пов'язаних із підготовкою та реалізацією інвестиційних проектів, шляхом запровадження принципу «єдиного вікна», було реалізовано з прийняттям Закону України «Про підготовку та реалізацію інвестиційних проектів за принципом «єдиного вікна» від 21.10.2010 р. № 2623-VI [2; 2011. – № 11. – Ст. 70]. Усе це вказує на те, що інноваційно-інвестиційна діяльність може бути реалізована через ефективний механізм управління інноваційно-інвестиційним процесом шляхом забезпечення досягнення єдності інтересів і встановлення злагодженої взаємодії між державними органами управління, суспільством, приватизованими підприємствами та державними науковими установами при наявності розвиненої інноваційної інфраструктури.

Для держави основними перевагами державно-приватного партнерства є активізація інвестиційної діяльності, ефективне управління майном, підвищення ефективності ринкової інфраструктури, стимулювання підприємницької діяльності. Для приватного бізнесу переваги, насамперед, полягають у доступі до ресурсів, використання яких раніше було неможливим, спрощенні дозвільних процедур, розширенні можливості отримання кредитів на пільгових умовах під державні гарантії [5], що забезпечить стимулювання інноваційно-інвестиційних процесів шляхом надходження інвестиційних

ресурсів за рахунок різних джерел фінансування й ефективного їх використання.

Сферами застосування державно-приватного партнерства, які стосуються аграрного сектора, може бути, наприклад, реалізація проектів щодо забезпечення функціонування зрошувальних і осушувальних систем для окремих регіонів країни, де ефективно функціонуючі меліоративні системи є вирішальною умовою стабільного виробництва сільськогосподарської продукції через несприятливі природно-кліматичні умови. На жаль, проекти державно-приватного партнерства в частині забезпечення функціонування та розвитку меліоративних систем поки що не є поширеними. Так, в інформаційно-аналітичному бюлетені Кабінету Міністрів України щодо розвитку державно-приватного партнерства, де зазначено про 227 проектів, які реалізуються в Україні станом на кінець III кварталу 2013 р., інформація про проекти державно-приватного партнерства щодо розвитку меліоративних систем в Україні загалом відсутня [1].

Перспективи реалізації проектів державно-приватного партнерства в аграрній галузі існують також у сфері будівництва та управління мережами холодильних та складських приміщень для збереження сільськогосподарської продукції, будівництва, обслуговування та управління ринками фруктів, овочів, а також інших «місцевих» видів сільськогосподарської продукції, переробки сільськогосподарських відходів, виробництва біопалива [4]. Це сприятиме зменшенню втрат сільськогосподарської продукції при зберіганні, розвитку ринкової інфраструктури та підприємницької діяльності в аграрному секторі.

Отже, спрямованість держави на розширення інноваційно-інвестиційних процесів щодо створення сприятливих умов для суб'єктів господарювання з метою активізації належного рівня інноваційно-інвестиційної діяльності, підвищення ефективності виробництва та вирішення соціальних проблем на селі може запроваджуватися тільки шляхом комплексу цілеспрямованих заходів як правових, так і адміністративних та економічних методів впливу держави.

Розвиток сучасної економіки обумовлює необхідність визначення ступеня втручання держави у функціонування ринків з метою забезпечення їх конкурентоспроможності. В умовах загострення глобальної економічної кризи приватний сектор набуває статусу рівноправного партнера держави у виконанні стратегічних завдань соціально-економічного розвитку країни, в тому числі й в аграрній сфері. Про це йдеться у розпорядженні Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції розвитку державно-приватного партнерства в Україні на 2013 – 2018 роки» від 14.08.2013 р. № 739-р [3; 2013. – № 76. – Ст. 2831]. Згідно з цією Концепцією основними причинами уповільнення розвитку державно-приватного партнерства є: а) недостатній рівень уваги держави до реалізації політики у сфері державно-приватного партнерства і недосконалість системи управління розвитком такого партнерства; б) недостатній рівень поінформованості населення про переваги і ризики застосування механізмів такого партнерства; в) недостатній обсяг фінансування реального сектору економіки; г) несприятливий інвестиційний клімат і складність умов провадження підприємницької діяльності під час реалізації проектів державно-приватного партнерства; д) наявність проблем у відносинах між органами державної влади і приватним сектором під час проведення погоджувальних процедур, захисту прав власності інвесторів; е) відсутність ефективного механізму надання державної підтримки у сфері державно-приватного партнерства; є) неузгодженість нормативно-правової бази з питань державно-приватного партнерства.

Таким чином, причини виникнення проблемних питань вітчизняної інноваційно-інвестиційної сфери, наслідком яких є низька інноваційно-інвестиційна активність конкурентоспроможності суб'єктів господарювання в сільському господарстві та аграрному секторі економіки України в цілому пов'язані з недостатнім обсягом внутрішніх та зовнішніх інвестицій в аграрній галузі господарства. Саме це є наслідком нестабільної політичної ситуації, недосконалості державної інноваційно-інвестиційної політики, прогалин в інноваційно-інвестиційному законодавстві, відсутності належного

інституційного забезпечення розвитку інноваційно-інвестиційного ринку та механізмів його реалізації, відсутності дієвих механізмів державно-приватного партнерства.

З метою всебічного й результативного вирішення питань організаційно-правового забезпечення інноваційно-інвестиційної діяльності в аграрному секторі економіки України, раціонального та ефективного використання інвестицій з метою підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарських товаровиробників та національної інвестиційної привабливості країни доцільно забезпечити: а) удосконалення нормативно-правової бази; б) формування сприятливого інноваційно-інвестиційного клімату в сільському господарстві та в аграрному секторі економіки в цілому; в) реалізацію державних програм соціально-економічного розвитку регіонів; г) сприятливі умови для створення сучасної науково-технічної бази сільськогосподарського виробництва за рахунок використання різних форм фінансування інноваційних розробок та запровадження їх у виробництво, реконструкцію, розширення й переоснащення матеріально-технічної бази; д) достатній розвиток інфраструктури аграрного ринку; е) злагоджену взаємодію системи державного управління сільським господарством, що є складним механізмом впливу на розвиток ціноутворення, оподаткування, фінансово-кредитну систему сільськогосподарського виробництва; є) розвиток банківського кредитування сільського господарства; ж) розвиток фондового ринку із залучення сільськогосподарських товаровиробників; з) залучення прямих іноземних інвестицій в аграрний сектор економіки.

Список літератури:

1. Вечірній Київ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.eveningkiev.com/ua/19078/news/1386170538.htm>.
2. Відом. Верхов. Ради України.
3. Офіц. вісн. України.
4. Уайт Нед. Можливості для ДПП у сільському господарстві в Україні / Уайт Нед [Електронний ресурс] / Нед Уайт. – Режим доступу : <http://ppp-ukraine.org/wp-content/uploads/2014/01/1.-Ned-White-Opportunities-for-Agr.-PPPs-in-Ukraine-ukr.pdf>.
5. Форми взаємодії держави та бізнесу в аграрній сфері України: інституційний аспект: аналітична записка / Нац. ін-т стратегічних досліджень при Президентові України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1479/>.

Панченко В. В. Некоторые аспекты инвестиционной привлекательности аграрного сектора экономики Украины.

Анализ инновационно-инвестиционных процессов по созданию благоприятных условий для субъектов хозяйствования с целью активизации надлежащего уровня инновационно-инвестиционной деятельности, повышение эффективности производства и решения социальных проблем на селе.

Ключевые слова: инвестиционная привлекательность, инновационно-инвестиционные процессы, сельскохозяйственная деятельность, аграрный сектор экономики.

Panchenko V. V. Some aspects on the issue of investment attractiveness of the agrarian sector of economy of Ukraine.

Analysis of investment and innovation processes to create favorable conditions for business entities to enhance the proper level of innovation and investment, increase efficiency and solve social problems in rural areas.

Key words: investment attractiveness, innovation and investment processes, agricultural activities, agricultural sector.

Розширена анотація

статті Панченко Вікторії Валеріївни на тему: «Деякі аспекти щодо питання інвестиційної привабливості аграрного сектора економіки України»

Panchenko V. V., Candidate of Law, Assistant Professor of the department of Land and Agricultural Law, Yaroslav Mudryi National Law University, Kharkiv

An extended abstract of a paper on the subject of:

«Some aspects on the issue of investment attractiveness of the agrarian sector of economy of Ukraine»

Problem setting. The financial and economic crisis has caused a significant reduction of internal sources of investment, and international financial resources are virtually inaccessible due to bad investment attractiveness of Ukraine.

Recent research and publications analysis. In fact, even advanced economies define innovation and investment a priority to enhance the competitiveness of the economy and support a sufficient level of investment attractiveness of the country.

Paper objective. Purpose of this report - the study of a number of questions about the investment attractiveness of the agrarian sector of economy of Ukraine.

Paper main body. One of the strategic priorities for innovation and investment activity in the years 2011-2021 is a technological upgrade and development just agriculture. Implementation of innovative investment model of agricultural development and proper implementation of public administration by providing state support for innovation and investment development of the agricultural sector will increase its attractiveness.

Conclusions of the research. Low innovation and investment activity entities competitiveness in agriculture and the agricultural sector of Ukraine is the result of the unstable political situation, the imperfections of the state of innovation and

investment policy, gaps in the innovation and investment legislation, lack of proper institutional support for innovation and investment market and its mechanisms implementation, lack of effective mechanisms for public-private partnerships.